

“Kunstmatige eilanden niet meer beschermen”

Natuurlijke dynamiek hoort bij de Waddenzee; verschijnen en verdwijnen dus ook. Naast door de mens bewoonde eilanden zijn er ook kunstmatig vastgelegde eilanden voor bijvoorbeeld vogels, zoals Griend. Moeten we de natuurlijke dynamiek daar weer toelaten?

— Lottie Nijhuis (journalist)

Jurrit Visser, burgemeester Terschelling

“Niet elke zandplaat willen beschermen”

> “MET HET AFSLUITEN van de Zuiderzee en het Lauwersmeer zijn door menselijk handelen ingrepen gedaan in het gebied, waardoor bijvoorbeeld geulen en stromen zijn veranderd. Je moet je afvragen of het na dergelijke ingrepen nog wel wenselijk is om het gebied helemaal de ruimte te geven. Dat denken zie je ook terug in het beleid. In de eerste PKB Waddenzee was de gedachte: ‘niets doen, tenzij’. Toch is men in de loop van tientallen jaren veel bezig geweest in het gebied. Zoals bij Griend, waar een dijk aan is gelegd om te voorkomen dat het eiland zou verdwijnen. Maar er worden bijvoorbeeld ook initiatieven genomen voor uitbreiding van het kwelderareaal. Het is denk ik een gepasseerd station om na alle menselijke ingrepen de natuur aan zijn lot over te laten.

Anderzijds moet je ook weer niet elke zandplaat willen beschermen. Je moet de dynamiek zoveel mogelijk zijn gang laten gaan, maar mét gezond verstand. Je moet een afweging maken: wegen de voordelen voor natuur op tegen de nadelen van ingrijpen? Ik denk dat voor zowel Griend als bijvoorbeeld Rottumeroog geldt, dat in het belang van de vogelpopulatie wat actief beheer moet plaatsvinden. Opgepast moet worden dat we niet doorslaan en gaan tuinieren. Waar die grens ligt, verschilt van geval tot geval, en moet je bepalen op basis van de kennis die we hebben.

Dat geldt overigens breder dan voor het behoud van eilandjes alleen, ook bijvoorbeeld voor kwelders. En zelfs voor onze Waddeneilanden. Natuurlijk moet je de bewoonde stukken goed beschermen. Maar wat de uiteinden betreft, zoals de Boschplaat op Terschelling, kun je je afvragen: moet je daar de natuur haar gang laten gaan, of is het toch verstandig om beheer te voeren? Je moet het niet te veel vastpinnen op een stelling als ‘niets doen, tenzij’, maar je moet ook niet gaan tuinieren. Overigens ben ik ook Heer van Griend. Om deze mooie titel in ere te houden, moet Griend natuurlijk wel behouden blijven.”<

Wouter van Dieren, directeur IMSA Amsterdam

“Ecologen, zoek een ander speeltje”

> “DE VRAAG OF we de eilanden moeten prijsgeven aan de natuurlijke dynamiek van het wad, moet worden beantwoord met nee!. In Nederland komt geen oernatuur voor die zijn gang mag gaan. In de Oostvaardersplassen wordt dat wel geprobeerd, met groteske gevolgen. De lobby van enkele fundamentalistische ecologen veroorzaakt daar een landschappelijke kaalslag en onnoemelijk lijden van al die beesten die moeten geloven dat ze niet binnen een omheining maar in de vrije natuur leven, met een uitloop tot in Duitsland. De Waddenzee is mensenwerk. Na de grote vloed in de Middel-euwen verdween het tussenliggende land en ontstonden eilanden op de overblijvende hoge zandruggen. Sinds die tijd hebben mensenhanden de kusten, de duinen en de zandplaten vastgelegd. In 1920 – 1930 werden op Schier en Terschelling stuifdijken gemaakt, om het eiland te bewaren voor wash-overs en overstromingsgevaar. Nog in de jaren '80 werd Griend extra beschermd omdat de eieren van de grote stern bij vloed weggedreven naar zee. De baaien van de Amelander Ballumer Bocht en de Terschellinger Haven zijn waterstaatkundige hoogstandjes van 150 jaar geleden.

Zonder deze zouden beide baaien en dus de havens verzanden. Dijken en kwelders zijn mensenwerk, niet alleen op het Wad maar overal. Zou je een week lang geen pompen aanzetten of de dijkbewaking verwaarlozen, dan loopt het hele land onder water. Klimaatverandering en zeespiegelstijging vereisen een veelheid aan mensenwerk om het wad en de eilanden te redden. Voor natuurlijke dynamiek is geen plaats. En, ernstiger nog, die bestaat zelfs niet, alleen in de droom van deze ecologen. Want zeespiegelstijging is geen natuur, maar een ongeluk, waartegen we waterambulances en waterdokters moeten inzetten, ofwel de Deltacommissaris en de handen van talloze deskundigen om het water te keren en de eilanden te verdedigen. Ecologische vrienden, zoek een ander speeltje.”<

Jaap Dirkmaat, directeur Vereniging Nederlands Cultuurlandschap/voorzitter Stichting Das&Boom

“Deze gok mag je niet wagen”

> “DE DYNAMIEK LATEN VIEREN, in welk deel van de Waddenzee dan ook, dient te worden beschouwd in het licht van voorzorgplicht jegens het internationaal natuurbeschermingsrecht. Net zoals dit ook had moeten gebeuren bij de besluitvorming rond gasboring in dit natuurgebied. Gokjes zoals ‘Het zal wel los lopen’, ‘Die vogels vinden er wel wat op’, ‘Hun voedselgronden zullen niet overspoeld worden met dikke pakketten zand’ en dergelijke, houden geen stand in het voorzorgsbeginzel.

De Waddenzee is inmiddels wel het enige gebied in Nederland dat in de buurt van wildernis komt. Maar het is nog altijd in hoge mate getemd met dijken, het op diepte houden van vaargeulen en het wegzuigen van gas. Hierdoor zullen zich volstrekt onbekende gevolgen voltrekken, in een onbekend tijdsbestek, zoals dat ook op het land gebeurt waar decennia lang gaswinning heeft plaatsgevonden.

Datgene dat beproefd soorten onderdak en voedsel biedt, kan pas worden geofferd nadat alternatieven zijn ontstaan die succesvol worden benut. Daar is nu geen enkel zicht op.

Het winnen van gas met de hand aan de knop, wat al in belangrijke mate een schijnzekerheid biedt, wordt bij het loslaten van afkalving, eilandvorming en eilandwandel helemaal een wassen neus. Niemand weet straks nog wat waardoor kwam.

Eilanden mogen alleen afkalven indien er alternatieve broedgelegenheid voor de daarop broedende vogels is, waarvan is aangetoond dat die dan ook als zodanig functioneren kan. Of dat een natuurlijk of kunstmatig broedeiland is maakt niet uit; de verplichting hier is: redden wat er te redden valt. Het is wel erg onlogisch om van een bedijkt en ingeperkt systeem te zeggen dat de natuurlijke dynamiek er vrij baan moet hebben, om die reden de van oorsprong natuurlijke eilanden en vogels te laten verdwijnen en die dan weer te compenseren door elders kunstmatige eilanden zonder vogels te gaan bouwen. De Waddenzee staat er momenteel echt niet florissant bij; voorkomen moet worden dat soorten nog verder achteruit gaan of uitsterven. De gevolgen van grootscheepse veranderingen zoals gasboringen maar ook het laten verdwijnen van eilanden zijn ongewis. Juridisch gezien mag je een dergelijke gok niet wagen.”<

Aante Nicolai (links), Projectleider Natura 2000-beheerplan Rijkswaterstaat, en Michiel Firet, programmamanager Wadden Staatsbosbeheer

“Wad herstelt zich nog van aanleg Afsluitdijk”

> “HET LIJKT ZO LOGISCH, niets doen in het meest ongerepte en dynamische natuurgebied van Nederland. Het spel van wind, water, getij en biobouwers als mosselen en zeegras bepalen het verschijnen en verdwijnen van leefgebieden voor vogels, schelpdieren en vissen. Maar wie nauwkeuriger kijkt, zal zien dat dit dynamische natuurgebied aan banden is gelegd. Kwelderareaal is in de afgelopen eeuwen bijvoorbeeld door landbouw in gebruik genomen, en met een stevige zeedijk zijn Waddenzee en voormalig kweldergebied van elkaar losgemaakt. Wat op het oog een dynamisch en natuurlijk gebied is, kent dus ingrijpende menselijke invloed. Zonder dijken zou de Waddenzee ruimer zijn, met veel bredere kust- en oeverzones. Er zou altijd wel een plek zijn voor vogels om te broeden en te rusten. Maar bij de Waddenzee in haar huidige vorm is het te gemakkelijk om te zeggen dat volkomen de ruimte moet worden gelaten aan de vrije natuurlijke dynamiek. En dus dient ook een eilandje als Griend, met alle broedende sterns, in stand te worden gehouden, tenzij de vogels ook ergens anders goed terecht kunnen.

Overigens is er wel, grofweg gesteld, een verschil tussen de westelijke en de oostelijke Nederlandse Waddenzee. De westelijke Waddenzee, met Griend, is zich nog aan het herstellen van de aanleg van de Afsluitdijk. Er zijn relatief weinig broedgebieden en hoogwatervluchtplaatsen. Vasthouden en tegelijkertijd aan een duurzame strategie werken is hier het motto. In de oostelijke Waddenzee lijkt er meer evenwicht te zijn. Met als topper het gebied van Rottumerplaat – Rottumeroog – Zuiderduin. Al sinds 1990 is hier het beleid van geen kustonderhoud aan de zeereep ingevoerd. Er is nog veel van de menselijke invloed zichtbaar, maar in de loop van de tijd wordt het Waddenlandschap steeds meer op natuurlijke wijze getekend. De verwachting is dat rond Rottum het dynamisch complex van duinen, kwelders en hoge zandplaten altijd in de één of andere vorm aanwezig zal blijven.” <